Høringssvar til Lovforslag om udkast til lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om vandforsyning m.v. og lov om landbrugsejendomme

På vegne af foreningerne bag Velas og Djursland Landboforening

Vedrørende: Udkast til lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om vandforsyning m.v. og lov om landbrugsejendomme.

Dato: 3. november 2026.

Læsevejledning

Høringssvaret består af: Overordnede hovedanbefalinger, indledning og tre underafsnit om det faglige grundlag for et forbud mod erhvervsmæssig anvendelse af pesticider, erstatningsspørgsmålet og forholdet til den kommunale indsatsplanlægning. Hvert underafsnit afsluttes med nogle delanbefalinger. Det samlede høringssvar afsluttes med en overordnet konklusion, men bør læses i sin helhed.

Hovedanbefalinger

- Lovforslaget bør ikke vedtages. Forslaget etablerer et vidtgående nationalt arealforbud, selv om bemærkningerne selv fastslår, at forbuddet ikke bygger på ny viden om en konkret risiko, men på baggrund af et forsigtighedsprincip.
- Hvis et nationalt arealforbud alligevel besluttes, bør dette afvente en afsluttet, kvalitetssikret kortlægning af sårbare grundvandsdannende områder (SGO) og en samlet konsekvensvurdering.
- SGO-udpegningen skal være transparent, med klare regler for automatisk genberegning og arealudtagning af kortlægningen, når grundlaget for et SGO bortfalder, f.eks. ved sløjfning af en boring. Lovforslaget bør ikke inkludere en bred bemyndigelse til at udpege SGO'er efter en skønsmæssig beslutning.
- Principperne for fuld erstatning skal besluttes sammen med forbuddet og ikke alene overlades til en senere bekendtgørelse.
- Hvis et nationalt arealforbud alligevel besluttes, bør kortlægningen af SGO være det primære faglige grundlag for pesticidrelaterede rådighedsindskrænkninger i Danmark. Supplerende kommunale indgreb og rådighedsindskrænkninger uden for SGO, bør afkræves skærpet dokumentation for, at forbuddet i SGO ikke er tilstrækkeligt lokalt - med henblik på at forhindre parallel regulering.
- Eventuel SGO-regulering bør koordineres med Grøn Treparts lokale arealomlægning, herunder evt. muligheder for skovrejsning, økologi, ekstensivering, jordfordeling og strategiske opkøb. At et pågældende areal indgår i en omlægningsplan eller et igangværende projekt, må ikke hindre lodsejers krav på fuld erstatning for værditab.

Indledning

Landbrugsforeningerne bag Velas og Djursland Landboforening afgiver hermed høringssvar til lovforslaget. Lovforslaget indebærer et nationalt forbud mod pesticider, udbringning af spildevandsslam og udlægning af forurenet jord i udpegede SGO. Samtidig ophæves kravet om indsatsområder og kommunernes pligt til at vedtage indsatsplaner efter § 13 i vandforsyningsloven ophæves, mens § 13 a videreføres og gøres generel. Forbuddet i SGO ledsages af en bemyndigelse til senere at fastsætte en ordning for kompensation, samt en bred bemyndigelse til ministeren til at udpege SGO efter en skønsmæssig beslutning.

Høringssvaret koncentrerer sig om tre hovedspørgsmål: 1) Behovet for et nationalt forbud og det faglige grundlag, 2) Erstatningsspørgsmålet og 3) SGO'ernes forhold til den kommunale indsatsplanlægning.

1. Et nationalt forbud opfylder ikke et dokumenteret behov

1.1 Danmark har allerede et omfattende beskyttelsessystem

Vi anerkender behovet for at beskytte drikkevandet og fastholde forebyggelse ved kilden. Vores indvendinger retter sig mod, at lovforslaget vælger et indgribende arealbaseret forbud uden at dokumentere en konkret risiko på de pågældende arealer. Vi vil særligt rette opmærksomheden mod lovforslagets forbud mod erhvervsmæssig brug af pesticider i dette høringssvar.

Danmark har allerede et meget restriktivt pesticidgodkendelsessystem. Derfor opfylder et forbud mod erhvervsmæssig anvendelse af pesticider ikke noget dokumenteret behov. Miljøministeriets egen reguleringsanalyse (2026) beskriver Danmark som et land med "en af de strammeste godkendelsesordninger i EU samt en høj, differentieret pesticidafgift". Analysen fremhæver også VAP-systemet, hvor GEUS, Aarhus Universitet og Miljøstyrelsen undersøger, om godkendte midler eller nedbrydningsprodukter udvaskes til ungt grundvand over grænseværdien. VAP-systemet forbedrer hertil løbende det videnskabelige grundlag for godkendelse og regulering af sprøjtemidler i Danmark.

Derudover kommer BNBO-lovgivningen og den målrettede kommunale beskyttelse gennem grundvandskortlægning, indsatsområder, indsatsplaner, frivillige aftaler og evt. rådighedsindskrænkninger bl.a. mod nitrat og/eller pesticider. Dansk ret indeholder altså allerede både generelle tiltag og målrettede indgrebsmuligheder på konkrete arealer.

Grænseværdien for pesticider (0,1 mikrogram/l) er politisk fastsat - og kan ifølge lovforslaget nogle gange være 100 eller 1000 gange lavere end den sundhedsmæssige grænseværdi (Lovforslaget, s.12-13). Flertallet af de påviste pesticidstoffer i grundvandet, stammer fra plantebeskyttelsesmidler eller biocidprodukter (såsom træbeskyttelsesmidler), der blev anvendt for år tilbage og ikke længere er i brug (Thorling et al., 2026).

Miljøministeriet vurderede i 2022, at "stigningen i fund af rester fra sprøjtemidler i det danske grundvand og drikkevand over de seneste år vurderes ikke at skyldes, at grundvandets tilstand har ændret sig væsentligt, men primært, at der testes for flere stoffer end tidligere" (Miljøministeriet 2022, Kortlægning af udfordringer ift. Danmarks grundvand, s. 7).

Genbesøget af Vandområdeplanerne 2021-2027 (2026) fremhæver ligeledes, at udfordringen ikke primært skyldes dagens anvendelse, men fortidens. Forureningen stammer i vidt omfang fra historisk brug af pesticider, og grundvandets meget lange responstid betyder, at effekten af både tidligere og nye

indsatser for at forbedre tilstanden af grundvandet, først kan måles mange år frem i tiden (se f.eks. s. 143).

Når myndighederne selv vurderer, at hovedparten af problemet skyldes fortidens anvendelse, rejser det afgørende proportionalitetsrelaterede spørgsmål om, hvorvidt et generelt forbud på store arealer er det rigtige svar på et historisk problem. Der mangler altså tilstrækkelig dokumentation for, at lovforslaget står mål med de betydelige konsekvenser for arealanvendelsen og erhvervet, som følger heraf, samt at det er mere effektivt end målrettede indsatser mod de faktiske forureningskilder.

Det skal hertil nævnes, at pesticider har en afgørende funktion i fødevareproduktionen. De bidrager til bekæmpelsen af sygdomme, svampe, ukrudt mv. Ifølge Landbrug & Fødevarer ville udbyttet således også være 20-30 pct. lavere i Danmark uden brug af pesticider, dog med store variationer mellem afgrøder, lokaliteter og år (Landbrug & Fødevarer 2026, Fakta om pesticider, afsnittet "Pesticider hæver udbytterne", s. 9).

Lovforslagets omfattende, generelle arealforbud vil derfor markant svække fødevareproduktionen i Danmark. Dette vil være stærkt bekymrende i en tid med fokus på forsyningssikkerhed og høje leveomkostninger i Danmark og Europa.

1.2 Forbuddet bygger ikke på ny viden om en konkret risiko

Lovforslagets egne bemærkninger fastslår: "Et sådant forbud er ikke begrundet i ny viden om en konkret risiko, men vurderes at kunne foretages ud fra et forsigtighedsprincip (...)". Lovforslaget beskriver videre, at forbuddet foreslås på baggrund af en kvalitativ vurdering (altså subjektiv tolkning af begrænset datagrundlag) samt et forsigtighedsprincip.

Det rejser alvorlige proportionalitets- og retssikkerhedsmæssige bekymringer at pålægge lodsejere rådighedsindskrænkninger og betydelige værditab på grundlag af generel fremtidig usikkerhed, uden en konkret vurdering af stoffet, anvendelsen, transportvejen og risikoen på det enkelte areal. Forsigtighedsprincippet kan være relevant ved alvorlige, konkrete risici, men bør ikke stå alene for en indgribende regulering, særligt ikke når kortgrundlaget, de økonomiske følgeordninger og øvrige konsekvensanalyser ikke er på plads.

*Analyse af reguleringsmuligheder for beskyttelse af drikkevandet sårbare grundvandsdannende område*r (2026) argumenterer for, at høj beskyttelsesgrad står i modsætning til økonomisk efficiens, og at forbud kan give højere erhvervsøkonomiske omkostninger. Analysen dokumenterer derfor ikke i sig selv et ubetinget forbudsbehov på ethvert fremtidigt SGO-areal.

DMS er blandt de hyppigst fundne pesticidstoffer i dansk grundvand, og var i GEUS' nationale opgørelse det hyppigst fundne af de undersøgte pesticidstoffer i vandforsyningsboringer med fund i 21,9 pct. af de undersøgte indtag (GEUS 2023).

Lovforslaget adresserer ikke sådanne eksisterende – eller fremtidige - forekomster af kemiske stoffer fra ikke landbrugsrelateret brug. Miljøstyrelsens rapport om kilder til grundvandsforurening med DMS (2023) og 1,2,4 triazol, skriver: "Den overordnede konklusion er dog, at biocidforbruget sandsynligvis langt overgår pesticidforbruget, når vi taler moderstoffer til DMS (...)" (s. 8).

GEUS' seneste opgørelse viser, at DMS er det hyppigst fundne pesticidstof i vandforsyningsboringer. I 2024 blev DMS fundet i 34,8 pct. af de undersøgte indtag (GEUS 2025).

Miljøstyrelsen har også beskrevet industrielle anvendelsers indflydelse på fund af TFA: ”Kildeopsporing har vist et markant bidrag fra en række industrielle anvendelser, som fx kølemidler og drivmidler i spraydåser, som medvirker til, at TFA findes i regnvand, og dermed bidrager til et indhold af TFA i grundvand” (Miljøstyrelsen 2025).

Opsummerende bygger lovforslagets vidtgående indgreb altså ikke på viden om en konkret risiko, men risikerer i stedet at ramme landbrugserhvervet hårdt, uden proportionel forbedring af kvaliteten af danskernes drikkevand til følge.

1.3 Kortlægningen er ikke afsluttet, og dynamikken fremstår uklar

Miljøministeriet forventer først kortlægningen af SGO færdig i 2027, med forbehold for utilstrækkelige data i enkelte områder. Den grønne trepartsaftale (2024) lagde op til, at der senest i 2027 skulle tages konkret stilling til den samlede beskyttelse, når kortlægningens resultater forelå. Kortlægningen er altså ikke færdig, hvorfor det fremlagte lovforslag foregriber den endelige kortlægning.

SGO er metodisk knyttet til eksisterende indvindingsboringer, indvindingsmønstre, grundvandsdannelse og vandets alder mv. Reguleringsanalysens konceptnote fastslår direkte, at udpegningen ikke er statisk: “Grundvandsdannelsen påvirkes af naturlige variationer og ændringer i indvindingsmønstre. Det betyder, at en eventuelt kommende udpegning ikke er statisk, men skal kunne tilpasses i takt med, at forholdene ændrer sig.” (Miljø- og Ligestillingsministeriet 2026: Analyse af reguleringsmuligheder for beskyttelse af drikkevandet – Sårbare grundvandsdannende områder, s. 88).

Lovforslaget beskriver tilgang af nye SGO-områder ved nye boringer eller væsentligt ændrede indvindingsmængder, men ikke en tilsvarende klar pligt og frist for udtagning af arealer fra SGO ved sløjfning, ophør eller væsentligt reduceret indvinding. Forventet sløjfning nævnes alene som mulig dispensationsårsag. Loven bør eksplicit kræve tilsvarende genberegning og ophævelse af forbuddet, når grundlaget for et SGO bortfalder.

Lovforslaget fastsætter en bred og vidtgående bemyndigelse til, at miljøministeren kan udpege SGO’er på baggrund af en skønsmæssig beslutning: “Den foreslåede bestemmelse vil medføre, at miljøministeren bemyndiges til at fastsætte regler, hvorved der udpeges SGO. Den foreslåede bestemmelse vil desuden medføre, at miljøministerens beføjelse til at udpege SGO bliver en skønsmæssig beslutning baseret på relevante data og analyser” (Lovforslaget, s. 54).

Vi har væsentlige indvendinger til denne del af lovforslaget. At ministeren – hvis loven vedtages – bemyndiges vidtgående beføjelser til udpegning af arealer på baggrund af et skøn, som ikke nødvendigvis er ekspliciteret i selve lovforslaget, eller som en del af de politiske forhandlinger, skaber manglende forudsigelighed for landbrugserhvervet. Lovforslaget behandles på baggrund af den metode, som SGO er udpeget efter i dag, men altså ikke de ”data og analyser” som ministeren kan vælge at lægge til grund for udpegning af SGO i fremtiden. Det skaber selvsagt usikkerhed i landbrugserhvervet om, hvilke arealer, der kan ske at blive berørt af en udpegning i fremtiden.

Hvis miljøministeren i fremtiden ønsker en udpegning efter andre data/analyser end SGO er defineret efter i dag, bør folketingets partier naturligvis inddrages i denne proces, såfremt der altså vedtages et arealforbud, som det fremgår i lovforslaget.

1.4 Samspillet med Grøn Treparts arealomlægning mangler

Aftale om et Grønt Danmark (2024) nævner, at SGO-beskyttelsen skal sammentænkes med økologi, vandmiljø, natur, biodiversitet, skovrejsning, klimamål og VE (s. 22-23).

Lovforslaget nævner forventet overlap med Grøn Treparts arealer. Men det fastlægger ikke et operationelt samspil med lokale omlægningsplaner, jordfordeling, skovrejsning eller ekstensivering.

Et centralt forbud kan svække lodsejernes forudsætninger og muligheder for frivilligt at byde arealer ind som en del af den større lokale arealomlægning og opnå en samlet bedriftsløsning. SGO-arealer bør derfor aktivt indgå i Grøn Treparts værktøjskasse på lige vilkår med øvrige arealomlægningsordninger - f.eks. lavbundsordningen og reguleringen må ikke forringe lodsejerens forhandlingsposition.

Vores landbrugsforeninger har repræsentanter i 14 ud af 23 lokale grønne treparter. I den forbindelse vil vi her understrege, at usikkerheden om fremtidige SGO-udpegninger, f.eks. om et areal i en jordfordeling kan blive pålagt et sprøjteforbud i fremtiden, reelt set sætter arealomlægningen ude af spil mange steder lokalt.

ANBEFALING TIL DEL 1

Lovforslaget opfylder ikke et dokumenteret behov og bør derfor ikke vedtages. Lovforslaget rejser væsentlige bekymringer om proportionalitet og retssikkerhed. Går man alligevel videre med lovforslaget, bør man afvente en afsluttet og kvalitetssikret kortlægning, herunder konsekvensanalyser.

Hvis det fastholdes, at der skal ske regulering i SGO, bør dynamikken ekspliciteres – herunder at arealer igen kan udgå af forbuddet - for at sikre en fortsat stærk fødevareproduktion i samspil med drikkevandsbeskyttelsen. Loven bør ikke inkludere en bred bemyndigelse til, at ministeren kan udpege SGO som en skønsmæssig beslutning. Folketinget bør inkluderes i forbindelse med en evt. ændring af det faglige grundlag for SGO-udpegningerne.

Samspillet med Grøn Treparts lokale arealomlægning bør operationaliseres udtrykkeligt for at sikre mest mulig synergi og multifunktionalitet på arealerne.

2. Erstatning og kompensation

2.1 Lovforslaget anerkender værditab, men udskyder løsningen

Lovforslaget vurderer med væsentlig usikkerhed et betydeligt værditab for ejere og andre rettighedshavere i form af tabt jordværdi. Samtidig vil forbuddet gælde, uagtet om der er tale om ekspropriation. Den konkrete erstatnings-/kompensationsmodel er ikke politisk besluttet, men overlades til senere bekendtgørelse.

Det økonomiske værn bør være en integreret del af reguleringsmodellen. Adgangskriterier, tabsopgørelse, udbetalingsform, klageadgang, finansiering og samspil med andre ordninger bør ikke udskydes, mens forbuddet vedtages.

2.2 Værditabet er reelt og bedriftsspecifikt

Fra vores foreningers side forventer vi, at der ydes fuld erstatning for den landbrugsjord, der påvirkes af rådighedsindskrænkninger som følge af loven. Således har overtaksationskommissionen i flere tilfælde (herunder Beder-, Egedal- og Sønderborg-sagerne) afsagt kendelser om værditabet i en pålagt rådighedsindskrænkning. Disse kendelser har dermed lagt et niveau for fastsættelse af værditabet, uagtet at der naturligvis skal foretages en konkret vurdering i hver enkelt sag.

Overtaksationspraksis dokumenterer ligeledes betydelige værditab i perioden 2015-2018, hvor Overtaksationskendelserne i Beder-, Egedal- og Sønderborg-sagerne viste, at et sprøjteforbud kan medføre betydelige tab af landbrugsjordens handelsværdi. I de omtalte sager blev værditabet vurderet til omkring 100.000–110.000 kr. pr. hektar. Sagerne er særligt relevante, fordi de vedrører pesticidrestriktioner uden samtidige krav om nitratreduktion.

Kendelserne fastlægger ikke en universel hektarsats, men understreger behovet for en konkret og individuel vurdering af ejendommens værdi før og efter indgrebet. Historiske erstatningsbeløb kan derfor ikke uden videre anvendes som hverken nutidig standardsats eller loft over erstatningen.

Vi forventer på den baggrund, at loven sikrer fuld erstatning for det dokumenterede værditab og øvrige direkte/afledte tab. Hvis man politisk ønsker en varig begrænsning af lovlig landbrugsdrift (uden en dokumenteret konkret risiko), bør regningen ikke efterlades hos den enkelte lodsejer. Principperne for erstatning og adgang til individuel prøvelse skal derfor fastlægges samtidig med forbuddet – ikke udskydes til en senere bekendtgørelse.

Bichel-udvalget dokumenterede allerede i 1998, at en hel eller delvis afvikling af pesticidanvendelsen kan medføre betydelige økonomiske tab for landbruget. Ved et totalforbud vurderede udvalget, at dækningsbidraget kunne falde med 30-40 pct. på lerjord og 20-50 pct. på sandjord, afhængigt af driftstype, og at specialiserede planteavlsbedrifter og specialafgrøder rammes hårdest. Det understøtter, at et nationalt forbud ikke blot er en teknisk regulering, men et indgreb med reelle og bedriftsspecifikke værditab, som bør udløse fuld og individuel erstatning.

”Forureneren betaler” princippet bør ikke appliceres i forbindelse med et nationalt forbud mod anvendelse af pesticider på baggrund af et forsigtighedsprincip. Anvendelsen har været af lovlige midler (godkendt af Miljøstyrelsen) efter det til enhver tid gældende regelsæt. Der er ligeledes – som tidligere nævnt - ikke et generelt problem med fund af godkendte midler over kravværdierne (forurening) i Danmark. Derfor bør staten selvfølgelig erstatte lodsejer for det værditab, der måtte følge af et politisk ønske om at begrænse den enkelte lodsejeres brugsret til sin jord.

Reguleringsanalysen (2026) skelner mellem fuld erstatning på ekspropriationslignende vilkår, årlig hektarkompensation, erstatningsfri regulering og arealopkøb. Fuld erstatning knytter sig til den konkrete ejendom og det konkrete tab; en standardsats bygger på gennemsnit og kan over- eller underkompensere.

En individuelt udmålt erstatning til lodsejere med arealer i SGO, på baggrund af statens taksationsprincipper for ekspropriation, vil mindske de økonomiske konsekvenser for bedrifterne, og dermed nedgangen i dansk fødevareproduktion.

Den nuværende statslige kommission bør omdannes til en uafhængig fagkommission med juridisk, landbrugsfaglig og vurderingsmæssig ekspertise samt kendskab til lokale forhold. Kommissionen skal arbejde efter ensartede nationale principper og sikre, at både jord og tabt indtjening indgår i vurderingen

af lodsejerens samlede tab. Formålet er at styrke retssikkerheden og mindske betydningen af ulige økonomiske ressourcer mellem lodsejere og myndigheder, så erstatningen bygger på en uvildig faglig vurdering.

Erstatning/kompensation skal kunne kombineres med skovrejsning, økologi, ekstensivering og jordfordeling, uden at lodsejeren samlet stilles dårligere end ved en korrekt opgjort fuld erstatning.

Et forbud kan desuden påvirke sædskifte, specialafgrøder, arrondering, forpagtning, investeringer, belåningsgrundlag, generationsskifte og sammenhængende drift (se evt. Copenhagen Economics 2026). Reguleringsanalysen (2026) fremhæver selv landbrugets høje belåning som udfordring ved faldende jordværdi (s. 75).

Foruden disse potentielle negative effekter, vil et forbud mod pesticider også svække råvaregrundlaget for f.eks. mejerier og slagterier med dertilhørende erhvervsøkonomiske konsekvenser, samt svække det generelle økonomiske grundlag i danske landdistrikter.

2.3 Krav til loven

Vi anbefaler, at følgende principper fremgår af loven, hvis den vedtages:

- Fuld dækning af værditab og øvrige direkte og afledte tab.
- Individuel vurdering - En standardsats dækker ikke det konkrete tab.
- Dækning af rimelige omkostninger til sagkyndiges dokumentation og prøvelse.
- Erstatning fastsættes af en uafhængig fagkommission med lokalkendskab, der efter ensartede nationale principper sikrer uvildig vurdering af lodsejerens samlede tab, herunder jordens værditab og tabt indtjening.
- Klar klageadgang samt regler om forrentning og udbetalingstidspunkt.
- Klare regler om økonomisk håndtering, hvis SGO senere ændres eller bortfalder.
- Ikrafttræden først, når loven er operationaliseret, og den berørte ejer har modtaget en afgørelse eller tilstrækkelig forskudsbetaling.

ANBEFALING TIL DEL 2

De bærende principper for erstatning/kompensation skal besluttes sammen med eventuel vedtagelse af et nationalt forbud mod erhvervsmæssig brug af pesticider. ”Forureneren betaler” princippet kan ikke appliceres, da indgrebet retter sig mod anvendelsen af lovlige og godkendte pesticidmidler, uden en dokumenteret, konkret risiko for forurening. Erstatning/kompensation bør dække det reelle værditab med udgangspunkt i principperne som opstillet i afsnit 2.3.

Det bør operationaliseres, hvordan implementering koordineres med arealomlægningen i regi af Grøn Trepart.

3. Forholdet til den kommunale indsatsplanlægning

3.1 Sårbare grundvandsdannende områder som en robust kortlægning

Miljøministeriets reguleringsanalyse (Miljø- og Ligestillingsministeriet 2026: Analyse af reguleringsmuligheder for beskyttelse af drikkevandet – Sårbare grundvandsdannende områder) og vejledning om SGO (Miljøministeriet, Miljøstyrelsen 2024: Vejledning – Sårbare grundvandsdannende områder) angiver følgende:

- Sprøjtemiddelfølsomme områder (SFI) kan kun udpeges på sandjorde, og der mangler landsdækkende fagligt grundlag på ler og kalk, samt at nitratfølsomhed ikke generelt kan bruges som prioriteringsværktøj for pesticidindsatsen.
- SGO som en robust, ensartet, hydrologisk ikke stofspecifik sårbarhedsmodel. Metoden tager altså hensyn til potentiel forurening fra et bredt udsnit af stoffer, og rulles ud på tværs af landet.

Lovforslaget ophæver udpegningen af indsatsområder (som bestod af nitratfølsomme og sprøjtemiddelfølsomme jorder). Det er på baggrund af indsatsområderne, at kommunerne har været forpligtet til at lave indsatsplaner, hvorfor denne pligt – som følge af lovforslaget – også bortfalder.

Hvis lovforslaget vedtages – med et nationalt arealforbud til følge – bør den robusthed og ensartethed, som tilskrives SGO-modellen, også (logisk) danne det faglige grundlag for indsatser mod pesticider lokalt. Dette uddybes i afsnit 3.2.

3.2 Lovforslaget skaber risiko for parallel regulering

Bemærkningerne til lovforslaget fastslår eksplicit, at SGO-forbuddet vil ”erstatte behovet for beskyttelse mod anvendelse af pesticider ved indsatsplaner” (s. 28). Med lovforslaget er kommunerne heller ikke længere forpligtet til at lave indsatsplaner, fordi det foreslåede forbud i SGO skal erstatte behovet for kommunal pesticidbeskyttelse. Ifølge lovforslaget, kan kommunerne kan dog fortsat udpege områder og lave indsatsplaner efter vandforsyningslovens § 13 a – uden først at dokumentere, at statens udpegning er utilstrækkelig. De kan også pålægge restriktioner efter miljøbeskyttelsesloven, hvis lovens betingelser er opfyldt.

Dermed risikerer lovforslaget at skabe parallel regulering, hvor lodsejere i nogle kommuner risikerer at blive pålagt væsentligt flere rådighedsindskrænkninger, end i andre kommuner. Dette på trods af Miljøstyrelsens eget argument om, SGO-modellen er et ”ensartet og fagligt funderet grundlag” (Miljøstyrelsen 2024), og som derfor – alt andet lige - burde resultere i mere ensartede vilkår for lodsejere – på tværs af landet.

Når bemærkningerne selv nævner, at SGO-forbuddet erstatter behovet for pesticidbeskyttelse via indsatsplaner, bør loven derfor stille klare, skærpede krav til kommunernes dokumentation for, hvornår § 13 a (vandforsyningsloven, VFL) og miljøbeskyttelsesloven kan anvendes til rådighedsindskrænkninger på pesticidområdet. Hvis lovforslaget gennemføres, bør § 13 a (VFL) derfor kobles materielt til SGO-kortlægningen.

Nitratfølsomhed, lertykkelse eller lokale kort bør ikke kunne begrunde pesticidrestriktioner, når de relevante hydrologiske og geologiske forhold allerede indgår i SGO-modellen. Som minimum bør de specielle bemærkninger fastslå, at SGO er det primære faglige grundlag for rådighedsindskrænkninger mod pesticider, og beskrive de snævre undtagelsessituationer.

Lovforslaget giver ikke lodsejerne klarhed over de samlede arealrestriktioner og erstatningsmæssige konsekvenser. Et pesticidforbud kan efterfølges af yderligere restriktioner på samme areal eller andre arealer på bedriften uden for SGO, eksempelvis af hensyn til nitratbeskyttelse. Når supplerende indsatsplanlægning overlades til den enkelte kommune, øges usikkerheden om fremtidige indgrebs omfang og tidspunkt. Denne trinvise og potentielt uensartede regulering svækker bedrifternes investerings- og planlægningsgrundlag. Lovgivningen bør derfor tage hensyn til den samlede effekt af arealrestriktionerne og sikre en samlet vurdering af bedriftens tab, så successive indgreb ikke fører til underkompensation.

Hvis loven vedtages, bør der efter ikrafttrædelsesdatoen ikke kunne hjemles rådighedsindskrænkninger mod erhvervsmæssig anvendelse af pesticider som følge af indsatsplaner som forelå før ikrafttrædelse af loven.

3.3 Koordinationsforum bør bibeholdes i forbindelse med udarbejdelsen af kommunale indsatsplaner

Lovforslaget indeholder en ophævelse af kommunernes pligt til at nedsætte et koordinationsforum i forbindelse med udarbejdelsen af kommunale indsatsplaner. Som foreninger, der repræsenterer medlemmer i mange danske kommuner på tværs af landet, kan vi ikke bakke op om, at denne forpligtelse bortfalder.

Et koordinationsforum inddrager vigtige aktører i en kommune, herunder vandforsyningen, jordbruget og lokalt erhvervsliv. Det sikrer gennemsigtighed og højere kvalitet i arbejdet med kommunale indsatsplaner, bl.a. fordi vigtige perspektiver og udfordringer kan adresseres tidligt i processen, og dermed også øge tilliden til processen og understøtte mere effektiv implementering.

Hvis lovforslaget vedtages, bør det derfor fortsat indeholde en forpligtelse til, at kommunerne nedsætter et koordinationsforum i de enkelte kommuner, når der udarbejdes indsatsplaner.

ANBEFALING TIL DEL 3

Hvis man politisk vedtager et nationalt forbud mod erhvervsmæssig anvendelse af pesticider i SGO, bør dette også være det faglige grundlag for pesticidrelaterede rådighedsindskrænkninger i Danmark. Kommunernes hjemmel i § 13 a i vandforsyningsloven må ikke blive et parallelt kommunalt udpegningssystem uden tilsvarende dokumentation og proportionalitetskontrol.

Der bør ikke kunne hjemles lokale rådighedsindskrænkninger mod erhvervsmæssig anvendelse af pesticider efter lovens ikrafttrædelsesdato, som følge af indsatsplaner, der forelå før ikrafttrædelsen af loven.

Der bør fortsat gælde en forpligtelse til at nedsætte et koordinationsforum i de enkelte kommuner i forbindelse med udarbejdelsen af kommunale indsatsplaner.

Samlet konklusion

Foreningerne bag Velas og Djursland Landboforening kan ikke støtte lovforslaget i dets nuværende form. Forslaget etablerer et indgribende nationalt forbud, som ikke bygger på ny viden om en konkret risiko.

Ønsker man politisk alligevel at gå videre, bør kortlægningen være afsluttet med dertilhørende færdige økonomiske og retlige følgeordninger. Loven bør som minimum:

- Afvente eller betinge ikrafttrædelsen af en afsluttet og validerbar SGO-kortlægning, med dertilhørende konsekvensanalyser.
- Indføre symmetrisk genberegning og udtagning af SGO, når grundlaget for et SGO bortfalder. Ydermere, ikke bredt bemyndige ministeren til udpegning af SGO'er på baggrund af en skønsmæssig beslutning.
- Integrere SGO med Grøn Treparts lokale arealomlægning.
- Fastlægge fuld og rettidig erstatning/kompensation samt individuel tabsprøvelse med udgangspunkt i de principper, som vi opstiller i afsnit 2.3.
- Gøre SGO til det primære faglige grundlag for rådighedsindskrænkninger mod pesticider i Danmark. Herunder afgrænse kommunale pesticidindgreb uden for SGO for at sikre ensartede vilkår for lodsejere på tværs landets kommuner.

Med venlig hilsen **Foreningerne bag Velas og Djursland Landboforening:**
VKST, L&F Centrovice, Vejle-Fredericia Landboforening, Østjysk Landboforening, Landboforeningen Odder- Skanderborg, Samsø Landboforening, Landboforeningen Kronjylland, Østjydsk Familielandbrug, Familielandbruget Midtjylland, Landboforeningen Midtjylland og Djursland Landboforening.

Kilder

- Aftale om et Grønt Danmark. Aftale mellem regeringen, Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Fødevareforbundet NNF, Dansk Metal, Dansk Industri og Kommunernes Landsforening, 24. juni 2024.
- Copenhagen Economics: Hvordan kan de økonomiske tab ved SGO sprøjteforbud opgøres? Landbrug & Fødevarer. 19. juni 2026.
- GEUS 2023: Johnsen, A.R., Thorling, L. & Albers, C.N.: PFAS-stoffer og pesticider i grundvand. Nationalt overblik 2023 til brug for InSa-Drikkevand. GEUS Rapport 2023/42. Teknisk Rapport.
- GEUS 2025: Thorling, L., Albers, C.N., Hansen, B., Kidmose, J., Johnsen, A.R., Mortensen, M.H., Troldborg, L., & Vou tchkova 2025: Grundvand. Status og udvikling 1989–2024. Teknisk rapport.
- Landbrug & Fødevarer: Fakta om pesticider, afsnittet "Pesticider hæver udbytterne", lokaliseret 28. oktober 2026.
- Lovforslag om forbud i SGO og ophævelse af regler om indsatsplaner, sendt i høring 9. september 2026.
- Miljø- og Ligestillingsministeriet: Analyse af reguleringsmuligheder for beskyttelse af drikkevandet – Sårbare grundvandsdannende områder, januar 2026.
- Miljøministeriet: Kortlægning af udfordringer ift. Danmarks grundvand, juni 2022.
- Miljøministeriet, Miljøstyrelsen: Vejledning – Sårbare grundvandsdannende områder (SGO), 8. august 2024.
- Miljøstyrelsen: Biocid eller pesticid som kilde til grundvandsforurening med DMS og 1,2,4-triazol? FungiSource Revideret udgave, september 2023.
- Miljøstyrelsens hjemmeside: Miljøstyrelsen forbyder flere pesticidmidler for at beskytte grundvandet. https://mst.dk/nyheder/2025/september/miljoestyrelsen-forbyder-flere-pesticidmidler-for-at-beskytte-grundvandet. Offentliggjort 30. september 2025.
- Ministeriet for Grøn Trepart, Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø: Vandområdeplanerne 2021-2027 efter genbesøget, april 2026.
- Thorling, L., Albers, C.N., Mosthaf, K. & Fjordbøge, A.S. (2026). "Sådan forstår vi pesticider i grundvand". *Vand & Jord*, nr. 2, 2026.
- Udvalget til vurdering af de samlede konsekvenser af en afvikling af pesticidanvendelsen. Bichel-udvalget. Rapport fra hovedudvalget, 1998.